

Názov stavby: **„R1 – Žarnovica – Šášovské Podhradie, II. etapa; úsek R1
km 9,675-18,048 km“**

R1 – Žarnovica – Šášovské Podhradie, II. etapa

Číslo výskumu: **1/2009**

Vedúci výskumu: **PhDr. Ján Beljak, PhD. (AÚ SAV Nitra)**

Investor: **Doprastav, a.s.**

METÓDA A ORGANIZÁCIA VÝSKUMU

Záchranný výskum (č. v.: 1/2009) prebehol v dňoch **19.1.2009 - 5.5.2009**. Hlavnou úlohou predstihového archeologického výskumu na trase R1 Žarnovica-Šášovské Podhradie bolo pomocou rezov zistiť prítomnosť archeologických situácií a nálezov v úseku od km 9,675 do km 18,048. Prerezaná bola celá plocha tejto stavby s výnimkou úseku od km 13,8 do km 14,2, kde bude diaľnica zapustená do strmej terasy. Tu sme sledovali zemné práce paralelne, nakoľko terén nedovoľoval realizovať rezy. Systém rezov bol zameraný GPS a nachádza sa v grafickej prílohe tejto nálezovej správy. Výskum pozostával tiež z paralelnej obhliadky a dokumentácie všetkých zemných prác spojených s výstavbou rýchlostnej komunikácie R1; II. etapa – Žarnovica-Šášovské Podhradie. Všetky ryhy boli dokumentované fotograficky, bola vyhotovená fotogrametria a zameranie GPS. V každej jednej ryhe alebo šachte sme znivelovali stratigrafiu a zdokumentovali úroveň podlažia. V ryhách, kde sme neidentifikovali žiadne archeologické objekty. Jediným archeologickým objektom zidentifikovaným na celej trase R1 od km 9,675 do km 18,048 je novoveký mlyn v km 16,800. Ten bol skúmaný plošne v priestore mlynského náhonu, ktorý sa nachádza v zábere R1, a tiež cez samotnú stavbu mlyna kade pôjde obslužná komunikácia. Tieto nálezové situácie boli zdokumentované geodeticky, kresebne, fotograficky a fotogrametricky. Nálezy sú zdokumentované, ošetrené a uložené v depozite AÚ SAV.

ZHODNOTENIE VÝSLEDKOV ARCHEOLOGICKÉHO VÝSKUMU

Výskumom sa podarilo odкрыť a zdokumentovať areál novovekého mlyna v katastrálnom území obce Ladomerská Vieska, v km 16,800 R1 Žarnovica-Šášovské Podhradie. V priestore mlynského náhonu, ktorý bol odrazený v Šášovskom Podhradí a späť do Hrona sa vlieval v Ladomerskej Vieske (dnes mŕtve rameno Hrona) neboli zistené žiadne relevantné archeologické nálezy. Mlynský náhon, ktorý uvoľňoval stav vody priamo pri mlyne zasahoval do trasy R1. Ten sme prerezali 5 rezmi a na polostrove medzi mlynom a náhonom sme realizovali plošný odkryv. Nezistili sme nimi žiadne archeologické situácie. Iba geologické. Pod hrotitým náhonom sa nachádzalo pieskové podložie. Iná situácia bola v reze (5 x 25) v trase obslužnej komunikácie, ktorá prechádza priamo cez mlyn. Tu boli objavené archeologické nálezy z obdobia novoveku. Odkryli sme tiež zvyšky kamennej architektúry mlyna (časti 3 miestností). Hrúbka muriva sa pohybovala od 80 do 90 cm. Odkryli sme tiež jeden exteriérový vstup a tri interiérové vstupy. Dva smerovali zo severnej technologickej miestnosti do obytnej západnej miestnosti (jeden) a do východnej miestnosti, ktorou bola kuchyňa. Identifikovali sme ju na základe nálezu vykurovacieho telesa – murovanej tehlovej pece. Aj medzi kuchyňou a obývacou izbou sa nachádza prechod. V neskúmanej južnej časti predpokladáme pokračovanie obytnej miestnosti. Južne od kuchyne sa pravdepodobne nachádzala komora (je to vidieť v teréne – rozvaliny priečky). Maximálna výška zachovalého muriva v skúmanej časti bola 76 cm. V neskúmanej časti sa pri mlynskom náhone zachoval múr so vstupom do výšky jedného podlažia. Vo vstupoch sa nachádzali rozvaliny pôvodných tehlových prekladov. V západnom múre sa nachádzali 2 okenné výklenky. Základ mlyna má rozmery 11 x 23 metra. Ostatné podrobnosti sú uvedené v denníku hnutelných a nehnuteľných nálezov. Medzi nálezmi sú zastúpené početné keramické fragmenty novovekej keramiky, fragmenty plechových hrncov, eternitovej strechy a iné. Najdôležitejšími nálezmi sú tri mince. Minca Márie Terézie z roku 1763 bola nájdená priamo pod prahom vstupu zo severnej miestnosti do západnej. Pravdepodobne bola obetinou uloženou pri výstavbe mlynu a datuje nám tak jeho vznik do roku 1763. Druhá minca je z roku 1911 a tretia z roku 1935. Tá súvisí pravdepodobne so zánikovým horizontom mlyna. Ten nám do medzivojnového obdobia kladú aj porcelánové výrobky so signatúrou Made in Czechoslovakia. Pri chronológii sú nám nápomocné aj písomné a mapové pramene. Mlyn sa nachádza (je zakreslený už na I. vojenskom mapovaní z roku 1783), je tiež na katastrálnej mape z roku 1870 a na II. vojenskom mapovaní. S určitosťou teda vieme povedať, že mlyn v katastri bývalej obce Ladomer, dnes Ladomerskej Viesky vznikol v období vlády Márie Terézie (po roku 1763) a zanikol v medzivojnovom období. Zánik mlyna nám potvrdili aj pamätníci.

Obr. 01. R1 – Žarnovica – Šášovské Podhradie, II. etapa. Ladomerská Vieska-rezy.

Obr. 02. R1 – Žarnovica – Šášovské Podhradie, II. etapa. Ladomerská Vieska-mlyn.

Obr. 02. R1 – Žarnovica – Šášovské Podhradie, II. etapa. Ladomerská Vieska-mince z mlyna.